Державна установа “Рівненська обласна фітосанітарна лабораторія”

Бур’яни

А-1/ А-2

Регульовані некарантинні шкідливі організми

А-1

1.	Ambrosia psilostachya D.C.	амброзія багаторічна
2.	Ambrosia trifida L.	амброзія трироздільна
3.	Bidens pilosa L	череда волосиста
4.	Bidens bipinnata L	череда двіпірчаста
5.	Helianthus californicus D.C.	соняшник каліфорнійський
6.	Helianthus ciliaris D.C.	соняшник війчастий
7.	Ipomea hedera L.	Іпомея плющеподібна
8.	Ipomea lacunosa L.	Іпомея ямчаста
9.	Iva axillaris Pursh.	бузинник пазушний
10.	Polygonum pensylvanicum L.	гірчак пенсільванський
11.	Raimania laciniata Hill.	райманія розсічена
12.	Solanum carolinense L.	паслін каролінський
13.	Solanum elaeagnifolium Cav.	паслін лінійнолистий
14.	Solanum triflorum Nutt.	паслін триквітковий
15.	Striga lutea Lour.	стрига жовта
16.	Striga euphrasioides Benth.	стрига очанкоподібна
17.	Striga hermontica Benth.	стрига єгипетська

Ambrosia psilostachya D.C.
амброзія багаторічна

© Max Licher

1 cm

1 cm

Ambrosia psilostachya D.C. - амброзія багаторічна

Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: крупна багаторічна кореневідприскова рослина. Стебла і листя густо вкриті шорсткими волосками, від чого вся рослина сірувато-зелена, дуже схожа на полин гіркий. Стебло пряме, гіллясте, висотою 1 м і більше. Листя знизу супротивні, зверху почергові, черешкоподібні, глибоко роздільні, або перисторозсічені від 5 до 12 см довжиною.

Будова квітки: чоловічі квіти зібрані в кошики, які в свою чергу зібрані в колосовидні суцвіття – китиці, жіночі квіти зібрані у кошики, які розташовані при основі чоловічих суцвіть або у пазухах листків. Китиці чоловічих корзинок крупніші, ніж у амброзії полинолистої - в одній китиці нараховується до 50-100 кошиків. Обгортка чоловічих квіток дзвінкоподібна. Жіночі квіти поодинокі, розташовані в пазухах листків. Форма насінини та плоду оберненояйцевидна. Поверхня насінини гладенька, блискуча, поверхня плоду рідко опушена, випукла з великим сітчастим малюнком. Забарвлення насінини зеленувато-коричневе, довжина 2-3,5 мм, плоду – оливково-сіре, коричневе. Верхівка насінини з тупим носиком.

Культури і угіддя, які засмічує: зернові і просапні культури, трави, луки, пасовища, узбіччя доріг, необроблювані землі; надходить з зерном і насінням різних культур.

Поширення: Європа – Росія, Північна і Центральна Америка – Канада, Мексика США; Австралія і Океанія.

Шляхи розмноження: за допомогою насіннєвого матеріалу та відрізками коренів.

Тенденції розповсюдження: не допускати завезення насіннєвого матеріалу, засміченого амброзією багаторічною.

Ambrosia trifida L.
амброзія трироздільна

© Patrick J. Alexander

© Patrick J. Alexander

© Ted Bodner

Ambrosia trifida L. амброзія трироздільна
Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна рання рослина, висотою від 3 до 6 м. Стебло пряме, розгалужене, вкрите короткими і шорсткими волосками, в кінці вегетації дерев'яніє.

Листя супротивні, черешковидні, нижні - глибоко трирорздільні або 5 роздільні, верхні - 3 роздільні або цільнокраї, овально-ланцетні, зубчасті або цільнокраї. Черешки листків розширені, з довгими війчастими волосками при основі.

Будова квітки, як у амброзії полинолистої, але китиці чоловічих кошиків довші - до 30 см, а жіночі кошики більші - 2-4 мм в діаметрі. Форма насінини та плоду – обернено-яйцевидна, поверхня плоду ребриста, горбчасто-ямчаста. Насіння більше за розміром, ніж у амброзії багаторічної та полинолистої. Поверхня насінини гладенька, блискуча, довжина 4-8 мм. Несправжній плід (сім'янка) в обгортці з чітко вираженим шипиком на верхівці і 3 4-8 менш розвиненими шипиками по краях. Від бокових шипиків до основи йдуть випуклі ребра. Насіння дозріває швидше, ніж у амброзії полинолистої.

Культури і угіддя, які засмічує: ярі зернові, просапні культури, кормові трави, городи, сади; надходить з зерном і насінням різних культур.

Шляхи поширення: може бути занесене на територію України з вітчизняним та імпортним насінневим та продовольчим зерном, продуктами переробки зерна, відходами від переробки насіння культур (люцерни або конюшини та ін.), з сіном, соломою, в тому числі і з підстилкою у вантажних автомобілях, з розсадою та іншим матеріалом.

Helianthus californicus D.C. соняшник каліфорнійський

© Keir Morse

Helianthus californicus D.C. соняшник каліфорнійський Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: багаторічний бур'ян. Стебло високе (1-3 м), гіллясте, голе, дуже гладке часто з пурпуровим відтінком. Листки почергові, ланцетовидні, цільні або зубчасті. Суцвіття – кошики, доволі великі - 1,5-2 см в діаметрі, жовтого забарвлення. Розмножується насінням і столонами. Форма насінини обернено-яйцевидна, тупо-клиновидна, злегка здавлена з боків довжиною 3-4 мм, поверхня дрібноповздовжньоборозенчаста, забарвлення строкате, жовто-сіре з великими світлими плямами на темному фоні. Верхівка насінини усічена, округла з кільцевим валиком і залишком стовпчика білого кольору. Основа клиновидна, плодовий рубчик косо розміщений в дзьобовидному поглибленні.

Культури і угіддя, які засмічує: посіви всіх с/г культур (зернові, просапні, овочеві), пасовища, сади, виноградники; надходить з зерном пшениці з Американського континенту.

Поширення: Північна Америка – США.

Шляхи поширення: з насіннєвим матеріалом.

Helianthus ciliaris D.C.
соняшник війчастий

Helianthus ciliaris D.C. - соняшник війчастий
Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: багаторічний бур'ян. Стебло невисоке (до 60 см), малогіллясте, пряме, гладеньке. Листя супротивні, ланцетовидні, вузьколінійні, зубчасті, сидячі. Кошики невеликі – 1 см в діаметрі, коричнево- червоного забарвлення. Форма насінини обернено-яйцевидна, тупо-клиновидна, здавлена з боків, дожина 3-4 мм, поверхня насінини дрібноповздовжньоборозенчаста, гола з сріблястим блиском, забарвлення строкате, сіро-коричневе. Верхівка сім'янки розширена, зрізана, має округле лійкополібне поглиблення, оточена вузьким валиком. Основа насінини трохи звужена, на ній в невеликій заглибині знаходиться косо розміщений плодовий рубчик, а навколо нього восковий наліт.

Культури і угіддя, які засмічує: посіви всіх с/г культур, необроблювальні землі; надходить з зерном пшениці з Американського континенту.

Поширення: Північна Америка – США.

Шляхи поширення: з насіневим матеріалом.

Тененції розповсюдження: особливо небезпечний на землях, які обробляються, тому що тоді коріння проникає глибоко в землю і знищити його дуже важко.

Iva axillaris Pursh.
бузинник пазушний

mm
5459686

Iva axillaris Pursh. - бузинник пазушний
Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: багаторічний кореневідприсковий бур'ян. Стебло пряме, гіллясте, висотою 15-60 см. Листки невеликі за розміром (не більше 2,5 см довжиною), нижні супротивні, верхні – почергові, більш мілкіші і поступово переходять у листочки обгортки. Форма листків обернено-яйцевидна, продовгувата, поверхня покрита шорсткими білуватими ворсинками, які надають рослині срібно-сірого відтінку. Квіти маленькі, зеленувато-жовті, роздільностатеві зібрані в маленькі суцвіття-кошики, які знаходяться на коротких квітконіжках, що виходять з пазух листків. По краю кошика знаходяться жіночі квіти, в середині – чоловічі. В одному кошику утворюється 1- 2 насінини. Коренева система дуже потужна, вертикальні багаторічні корені можуть проникати на глибину до 2 м. Бокові корені найбільш активні, вони забезпечують поширення бур'яну, утворюючи численні пагони. Це дуже злісний бур'ян, він сильно виснажує і висушує грунт, приглушує розвиток культурних рослин. Крім того, бузинник має різкий неприємний запах і тому кормового значення не має.

Форма насінини обернено-яйцевидна або клиновидна, злегка здавлена, інколи слабо зігнута, поверхня шорстка із смолистими плямами, забарвлення сіре, темно-сіре або майже чорне, довжина 1,5-2,5 мм. Верхівка сім'янки широко округла з залишком стовпчика. Плодовий рубчик у вигляді чітко вираженого п'ятачка біля основи сім'янки.

Культури і угіддя, які засмічує: поля, луки, пасовища, узбіччя доріг, пустирі. Росте на всіх типах грунтів і на солончаках; надходить з зерном кукурудзи, пшениці, з насінням сої з США, Канади, Австралії.
Поширення: Північна і Центральна Америка – США, Канада, Мексика; Австралія, Океанія.
Шляхи поширення: з насіневим матеріалом.

Solanum carolinense L.
паслін каролінський

5370271

1 mm
UGA5308100

Solanum carolinense L. - паслін каролінський
Родина Solanaceae – пасльонові

Морфологічно-біологічні особливості: багаторічна кореневідприскова рослина, повністю опушена зіркоподібними волосками, а стебла, черешки і жилки листків покриті шилоподібними жовтими колючками. Стебло пряме, гіллясте, висотою до 30-120 см. Листя почергові, продовгуваті або овальні на краях перистороздільні. Квіти крупні, як і у інших пасльонових, п'ятироздільні на квітконіжках, забарвлення віночка варіює від голубувато-білого до бузкового кольору. Плід – ягода кругла, гладенька, зелено-жовтого або жовто-оранжевого кольору. В одній ягоді утворюється від 40 до 60 насінин. Форма насіння плоска або дисковидна, округла, забарвлення жовте або жовто-коричневе. Поверхня насіння слабоямчаста або сітчаста, що добре видно під лупою або бінокуляром. Насіння дещо схоже до насіння баклажанів, але крупніше і з менш вираженою ямчатістю. Довжина насінини 2-3 мм. Насіння може зберігати свою схожість в грунті протягом 2 років.

Культури і угіддя, які засмічує: просапні і ярі зернові культури, сади, городи, луки, пасовища, узбіччя доріг; надходить з насіневим матеріалом різних культур, продовольчим і фуражним зерном, у насінням сої переважно зустрічаються плоди.

Поширення: Північна Америка, Азія, Австралія.

Шляхи розмноження: за допомогою насіння та коренів.

Solanum elaeagnifolium Cav.
паслін лінійнолистий

Copyright 2013 Marshall D Bowling

Copyright 2013 Marshall D Bowling

Copyright 2013 Marshall D Bowling

Solanum elaeagnifolium Cav. - паслін лінійнолистий

Родина Solanaceae – пасльонові

Морфологічно-біологічні особливості: багаторічна кореневідприскова посухостійка рослина, висотою 30-100 см. Паслін лінійнолистий схожий на паслін каролінський, але у пасльону каролінського довжина стебла трохи більша і чіткіше виражена роздільність по краях листка. Стебло прямостояче, гіллясте покрите тонкими шипами. Листя почергові, черешковидні, лінійноланцетні, цільнокраї з шипами при основи черешка або без них. Квіти в щиткоподібних суцвіттях, віночок фіолетового або синього кольору. Плід – ягода, округлої форми, гладенька, темно-жовтого або оранжевого кольору. Форма насінини плоска, округла, обернено-яйцевидна, поверхня гладенька або дрібнозерниста, від світло-жовтого до темно-коричневого кольору, двжина 3-4 мм. Рослина є отруйною, тому ніякої кормової цінності не має. Включена в перелік особливо злісних бур'янів США.

Культури і угіддя, які засмічує: поля, луки, пасовища; надходить з зерном пшениці із США і Канади.

Поширення: Північна Америка, Південна Америка, Європа, Австралія, Африка, Азія.

Шляхи поширення: з насіннєвим матеріалом, продовольчим та фуражним зерном, кущі, які вже дозріли можуть переноситись вітром.

Solanum triflorum Nutt.
паслін триквітковий

THE C-THRU RULER COMPANY
Bloomfield, CT 06002, U.S.A.
C-Thru Custom Products Div.
(860) 243-0303
UI Stillinger Herbarium (ID)
ID170095
mm
5459990

UI Stillinger Herbarium (ID)
ID168971

Solanum triflorum Nutt. - паслін триквітковий

Родина Solanaceae – пасльонові

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна рослина, розмножується за допомогою насіння. Стебло пряме або повзуче, голе або слабо опушене, сильно галузиться, довжина 20-80 см. Листя почергое, перисторозсічене або глибокороздільне, видовжене або овальне, злегка опушене простими волосками. Квіти зібрані по 1-3 в пазухах листків, віночок білого кольору, плід – ягода зеленого або жовтого кольору. Ягоди отруйні. Форма насінини яйцевиднооокругла, плоска, на верхівці округла, при основі звужена і трохи витягнута, з невеликим носиком, поверхня насінини тонко-сітчаста або дрібноямчаста, забарвлення від світложовтого до світлокоричневого, довжина 1,8-2,6 мм. Насіння менше за розміром, ніж насіння двох попередніх видів.

Культури і угіддя, які засмічує: поля, сади, городи, луки, неугіддя; надходить найчастіше з зерном злакових культур.

Шляхи поширення: з насінням овочевих та бобових культур.

Striga sp.
стриги

Striga sp. sp. - стриги

Родина Scrophulariacea – ранникові

Стриги напівпаразитні або паразитні рослини родини ранникових. Вони є кореневими паразитами і різняться між собою ступенем паразитування: одні є абсолютними паразитами і у них немає листя, інші – напівпаразити, у них розвивається листя. У напівпаразитних стриг рослинами-господарями є рослини із класу однодольних, головним чином з родини злакових (кукурудза, сорго, просо, цукрова тростина та ін.), стриги, які є абсолютними паразитами паразитують на дводольних. Розмножуються стриги за допомогою насіння, яке розвивається у дві фази: для 1-ї фази необхідна певна вологість і температура, для 2-ї - кореневі виділення рослини-господаря, які абсорбуються насінням стригина протягом 2 год. Якщо насіння пройшло першу фазу розвитку, але нема умов для проходження другої фази, воно висихає і може зберігатися у стані спокою десятки років – до настання сприятливих умов. У перший період найбільш інтенсивного розвитку підземних пагонів стриг, вони використовують готові пластичні речовини рослини-господаря, з виходом пагонів на поверхню грунту і з утворенням зелених листочків, стриги здатні самостійно синтезувати пластичні речовини, але продовжують використовувати мінеральні солі і воду ураженої рослини. Не всі рослини, кореневі виділення яких стимулюють проростання насіння стриг, в результаті можуть бути ними уражені (соняшник, арахіс).

Можливі причини цього: ферменти паразита не можуть розчинити оболонку клітин тканин рослини-господаря, або ж вміст клітин рослини-господаря недостатньо поживний для живлення молодого проростка стриги. Завдяки цій особливості, деякі культурні рослини використовують для боротьби зі стригами.

У світовій флорі нараховують більше 60 видів стриг, які поширені у тропічних та субтропічних країнах Азії, Африки і у Австралії. З 1956 р. стриги зафіксовані і у США. В Європі стриг не виявлено.

Із багаточисленних видів стриг в якості паразитів культурних рослин найбільше значення мають 3 види, які і внесені до переліку А-1:

- **Striga lutea Lour. – стрига жовта;**
- **Striga euphrasioides Benth. – стрига очанкоподібна;**
- **Striga hermonthica Benth. – стрига єгипетська**

Striga lutea Lour. – стрига жовта

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна трав'яниста рослина, напівпаразит. Листки вузькі, сидячі, лінійні або ланцетні, цільнокраї. Колір віночка білий, рожевий, червоний або жовтий. Плід – коробочка. Насіння дуже мілке (довжина 0,15-0,2 мм), коричневе, трикутної, ромбовидної або овальної форми, поверхня хвилясто-ребриста. Одна рослина може утворити від 5 000 до 500 000 насінин

Культури і угіддя, які засмічує: з родини злакових (кукурудза, сорго, рис, пшениця, ячмінь, просо і ін.), зернові посіви.

Шляхи поширення: з насіннєвим та посадковим матеріалом, с/г інвентарем і транспортом; легко розноситься вітром, водою, птахами і тваринами.

Striga euphrasioides Benth. - стрига очанкоподібна

Морфологічно-біологічні особливості:

Багаторічна рослина, напівпаразит, має стебло, яке дуже варіює за зовнішнім виглядом: від простого ниткоподібного до потовщеного, розгалуженого, висотою до 60 см. Листя лінійне, суцвіття колосовидне, квіти білі. Плід – коробочка. Насіння коричневе, ребристе, видовжене, яйцевидне, за розміром крупніше, ніж у інших видів стриг.

Рослини, які уражує: цукрова тростина.

Поширення: Азія, Африка

Striga hermonthica Benth. – стрига єгипетська

Морфологічно-біологічні особливості: цей вид стриги значно крупніший від стриги жовтої, теж напівпаразит. Рослина вкрита шорсткими волосками, слабо галузиться, висота стебла 35-60 см. Листя лінійне, цільнокрає. Квіти крупні, червоно-рожевого кольору, зібрані у довгі кисті. Насіння темно-коричневе.

Рослини, які уражує: найкращими рослинами-господарями для стриги єгипетської є рослини з родини

злакових (сорго, кукурудза, просо та ін.), а також родина бобових та мальвових.

Поширення: Азія , Африка.

Bidens pilosa L. Череда волосиста

Однорічна трав'яниста рослина. Стебло пряме чотиригранне (до 180 см), гіллясте. Листки прості, черешкові, овальні або 3-6-роздільні, злегка опушені, попарно сполучені в вузлах; краї гостро пилчасті.

Суцвіття - кошик, трубчасті квітки жовті, язичкові квітки білі, блідо-жовті або червонуваті. Плід - сім'янка, лінійна, вузька, з чубком. На вершині є 2-4 колючич остевидных волоска. Поверхня поздовжньо ребриста, шорстка, з рідкісними бородавочками, на яких розташовані щетинки, спрямовані під кутом вгору. Підстава сім'янки косоусеченное, оточене світлим валиком. Плодовий рубчик округлий, втиснутий. Забарвлення сім'янки темно-сіра, майже чорна.

Череда волосиста **розмножується насінням**. Плодючість бур'яну може досягати 40 тисяч насінин. Насіння низки волосистої залишаються життєздатними протягом тривалого часу.Способи розповсюдження. Сім'янки бур'яну мають колючі волоски, щетинки, якими вони чіпляються до шерсті тварин, одягу людей, коліс машин, що сприяє поширенню бур'яну. Можуть бути завезені з соєвим шротом, зерном сої, кукурудзи і інших культур.

Шкодочинність. Череда волосиста є агресивним виглядом, екстракти з рослин гальмують проростання насіння. Знижує врожайність сільськогосподарських культур, засмічує отриманий урожай
Поширення. Європа, Азія, Америка.

Засмічує посіви сільськогосподарських культур, росте в садах, на пасовиськах, пустирях, уздовж доріг.

Поширення — Європа, Азія, Африка, Північна та Південна Америка, Австралія.

Bidens bipinnata L.
Череда двічіпірчаста

© Keir Morse

Череда засмічує пасовища, узбіччя доріг та залізничних колій, а також неорні землі. Зустрічається на схилах, берегах річок та в лісових місцевостях.

Шкодочинність череди для сільськогосподарського виробництва зумовлена зниженням урожайності культур і засміченням зібраного врожаю. Вважається таким, який важко викорінити.

Біологія. Відноситься до однорічних бур'янів. Цвіте в червні (липні) — серпні (жовтні). Насіння дозріває в жовтні. На одній рослині може утворюватись 7-10 тис. Насінин. Цвіте і плодоносить до заморозків.

Морфологія. Стебло вертикальне заввишки 50-200 см. Коричневого забарвлення з маленькими пучками волосків у вузлах. Листки складні двічі й тричі-перисто-розсічені, на довгих черешках, з непарною кількістю листочків, довжина 25-150 мм, ширина до 130 мм. Мають зелене або червонувато-зелене забарвлення.

Поширення. Поширюється насінням з насінневим матеріалом та зерном, із соєвим шротом та іншими матеріалами з заражених зон країн розповсюдження.

Географічне поширення. Європа, Азія, Африка, Північна та Південна Америка, Центральна Америка і країни Карибського басейну, Австралія і Океанія.

Ipomoea hederacea l.
Іпомея плющоподібна.

4
5
6
7
8
9

Шкодочинність. Зумовлена зниженням урожайності культур і засміченням зібраного врожаю. Іпомея є злісним бур'яном у посівах сільськогосподарських культур. Засмічує здебільшого посіви сої, а також бавовнику тютюну, кукурудзи. Конкурує не лише за світло , воду й мінеральні речовини, але й фізично стримує нормальний вертикальний ріст культур.
Біологія Одна рослина може утворювати від 93 до 11000 насінин. Насіння проростає при температурі від 20 до 35 градусів. Масові сходи насіння з середини до кінця травня. У фазі 4-8 справжніх листків іпомея обертається навколо стебла поруч зростаючої рослини і використовує її як опору для подальшого росту. Повний цикл розвитку проходить за 60-80 днів.
Способи поширення. Поширюється за допомогою насіння, насінневим матеріалом різноманітних культур.
Географічне поширення. Європа, Азія, Північна та Південна Америка, Центральна Америка і країни Карибського басейну.

Ipomoea lacunosa L.
Іпомея ямчаста

2 mm

Шкодочинність. Зумовлена зниженням врожайності та засміченням зібраного врожаю. Є злісним бур'яном посіві с/г культур. Фізично стримує нормальний вертикальний ріст культур.
Біологія. Розмножується насінням. Одна рослина може продукувати до 7000 коробочок, а загальна продуктивність однієї рослини може досягати 15000 насінин. За відсутності конкуренції може продукувати в середньому 52,3 млн.шт. Насінин на 1 га. Оптимальна глибина для проростання 1,3-2.5 см. Оптимальна температура для проростання 20-35 С. В умовах США цвіте і плодоносить у період з серпня по жовтень.
Способи поширення. З насінневим матеріалом різноманітних культур за допомогою насіння.
Географічне поширення. Європа, Азія, Північна та Південна Америка, Центральна Америка і країни Карибського басейну.

Polygonum pensylvanicum L. Гірчак пенсільванський

UI Stillinger Herbarium (ID)
ID168841

5437999

Шкодочинність. Засмічує посіви всіх культур, а також сади, виноградники, луки й пасовища. Росте вздовж грунтових і шосейних доріг, на узбіччях залізниць, на неорних землях.

Біологія. Гірчак пенсільванський є однорічною трав'янистою рослиною й може досягати до 180 см у висоту. Цвіте з липня по листопад.

Способи поширення. Поширюється насінням з насінневим матеріалом , а також іншими матеріалами із заражених зон країн розповсюдження.

Географічне поширення. Європа, Північна та Південна Америка, Центральна Америка і країни Карибського басейну.

Raimania laciniata Rose. - Райманія розсічена.

Шкодочинність.
Шкодочинність райманії зумовлена зниженням урожайності сільськогосподарських культур, та засміченням зібраного врожаю.
Біологія, Морфологія. Рослина заввишки 10-70 см., розмножується насінням. Стебло прямостояче біля основи не розгалужене або розгалужене. Листки 3-8 см завдовжки, звужуються біля основи. Із хвилястими краями. Зубчасті, рідко опушені тонкими волосками або голі. Квіти (віночок) жовті діаметром 15-20 мм. Складаються із чотирьох пелюсток. Дозрівший плід, гладенька коробочка 2-4 см завдовжки, 3-4 мм завширшки.
Спосіб поширення. Насінням з насінневим матеріаорм, зерном та іншими матеріалами.
Географічне поширення. Європа, Азія, Австралія, Центральна Америка і країни Карибського басейну, Північна та Південня Америка.

А-2
Карантинні організми, обмежено поширені в Україні

Acroptilon repens L.
гірчак повзучий (степовий)

mm

Russian knapweed
CDFA Seed Laboratory

mm

©max kucherov

Acroptilon repens L. - гірчак повзучий (степовий)

Бур'ян надзвичайно шкодочинний. За сильного засмічення повністю витісняє інші рослини та відчутно (на 50–70%) або зовсім знищує врожай польових культур. Материнська рослина гірчака здатна утворювати куртину (розгалуження коренів) діаметром 5–6 м, кількість стебел в якій іноді сягає 400 на 1 м2 . На таких місцях (куртинах) культурні рослини не дають сходів. На одній рослині гірчака може утворитися близько 23000 шт. насінин. Причина загибелі сільськогосподарських рослин — сильне висушування і виснаження грунту гірчаком, який засвоює в 2–5 разів більше поживних речовин і вологи з грунту, ніж будь-яка рослина. Висока шкодочинність бур'яну зумовлена також негативним впливом на культурні рослини токсинів, що виділяє його коренева система.

Засоби боротьби: агротехнічні: сівозміни, де чорний пар використовують разом з культурами суцільного посіву, які пригнічують ріст гірчака, завдяки добре розвиненій зеленій масі (жито, овес, ячмінь, кукурудза), на зрошувальних землях для цих цілей використовують люцерну. Систематичне підрізання кореневої системи та затемнення, оскільки гірчак – рослина світлолюбна, то при нестачі світла не утворює насіння.

Морфологічно-біологічні особливості:
багаторічна кореневідприскова рослина. **Коренева система** дуже потужна, головний вертикальний корінь проникає глибоко в грунт і може досягати рівня грунтових вод. Від нього відходять бокові корені, які в свою чергу утворюють вертикальні і горизонтальні корені 2-го, 3-го і т.д. порядків. На них закладаються бруньки розмноження, з яких розвиваються пагони, які виходять на поверхню. Така коренева система надає рослині високої стійкості і тому з нею важко боротися. **Стебло** павутинно-опушене, пряме, гіллясте, густо покрите волосками, в наслідок чого вся рослина сірувато-зелена на вигляд. Листки почергові, верхні сидячі, а нижні на довгих черешках. **Суцвіття** – багатоквіткові кошики, квіти з рожево-червоним віночком. Після цвітіння кошик закривається і насіння випадає лише під час обмолоту або після гниття у грунті. **Насінина** обернено-яйцевидної форми, сплюснута з боків, поверхня борозенчаста, слабо блискуча або матова, забарвлення зеленувато-жовте або зеленувато-сіре. Плодовий рубчик знаходиться у центрі основи насінини або може бути злегка зсунутий в бік. Розмножується за допомогою насіння і кореня. Насіння зберігає схожість на протязі 3-4 років.

Шляхи поширення: з насіневим матеріалом (гол. чином зернові культури, трави, насіння люцерни), з сіном, соломою. Плавучі суцвіття-кошики переносяться на великі відстані з талими водами, паводками. Потрапивши в грунт, гірчак продовжує поширюватись, головним чином, вегетативно, кореневою поростю та кореневищами.

Фітосанітарні заходи:

- Заборона завезення у вільні райони з районів поширення.
- Обов’язковий фітосанітарний догляд та лабораторна експертиза.
- У випадку виявлення бур’яну вантаж підлягає поверненню відправникові або очищенню під контролем фітосанітарного інспектора . При неможливості очистки – переведення насіневого матеріалу в категорію зернопродуктів та переробці.
- Обстеження с/г угідь в період вегетації.
- При виявленні вогнища – впровадження карантинного режиму.

Ambrosia artemisiifolia L.
амброзія полинолиста

9
20
21
22
23

Ambrosia artemisiifolia L. - амброзія полинолиста

Розвиваючи потужну надземну масу і кореневу систему амброзія пригнічує культурні рослини. Засмічує посіви всіх польових культур, трапляється в садах, на узліссях, присадибних ділянках, узбіччях доріг. Найбільш часто страждають від неї ярі і пропашні культури (буряк, кукурудза, овочі, соняшник, баштанні і т.д.). На луках та пасовищах вона витісняє злаково-бобові трави і різко знижує кормові якості сіна і випасів. Амброзія полинолиста отруйна рослина. Восени, під час масового цвітіння, виділяє в повітря багато пилку, який, потрапивши в органи дихання людей, викликає алергічну хворобу під назвою осіння пропасниця.

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна рослина, схожа на полин звичайний. Коренева система стрижнева з потужним розгалуженням, корінь проникає на глибину 4 м. Це однодомна рослина. Чоловічі колосовидні суцвіття зібрані на верхівках гілок, жіночі кошики – в пазухах листків або ж при основі чоловічих суцвіть. Насіння представляє собою несправжній плід оберненояйцевидної форми, навколо верхньої випуклої частини є 5-10 маленьких шипиків і один більший на верхівці, забарвлення від зелено-сірого до коричневого. Одна рослина може дати до 30-40 тис. насінин, а деякі, навіть, 80-100 тис. Дозріває насіння у серпні-вересні, перші сходи – квітень-травень.

Шляхи поширення: з насіневим матеріалом, з транспортними засобами, інвентарем, з щебенем та піском, водними потоками.

Фітосанітарні заходи:

• Заборона завезення у вільні райони з районів поширення.

• Обов’язковий фітосанітарний догляд та лабораторна експертиза.

• У випадку виявлення бур’яну вантаж підлягає поверненню відправникові або очищенню під контролем фітосанітарного інспектора. При неможливості очистки – переведення насіневого матеріалу в категорію зернопродуктів та переробці.

• Обстеження с/г угідь в період вегетації.

• При виявленні вогнища – впровадження особливого карантинного режиму.

Засоби боротьби:

- сівозміни – накраще знижує засміченість амброзією чорний пар на 70-80%;
- беззмінний посів озимих зернових (2-3 роки);
- обробіток грунту після збору урожаю;
- на засмічених полях доцільно висівати насамперед культури суцільного посіву, що формують густу листостеблову масу (озимі: пшениця, жито, тритикале, ячмінь);
- небажано розміщувати на сильно засмічених полях культури, що дуже пригнічуються амброзією (кукурудза, сорго, буряки, соняшник, соя, овочеві культури);
- на засмічених полях не можна розміщувати культури, які достигають одночасно з амброзією (насінники ц/буряків, коноплі, люцерна, суданська трава), оскільки насіння цих культур важко відокркмлюється від насіння амброзії;
- метод фітоценотичного контролю – це створення штучних фітоценозів із багаторічних трав у вогнищах амброзії на неугіддях (найпродуктивніші – злаково-бобові травосуміші, газонні трави) – це екологічно коректний метод;

- хімічні засоби боротьби (гербіциди використовують в залежності від культури, яка вирощується; на неугіддях, в садах та виноградниках найкраще використовувати **Ураган Форте, Раундап, Арсенал, Глісол Євро);**
- виривання та спалювання поодиноких рослин.
- біометод (використання амброзієвого смугастого жука-листоїда (Zygogramma suturalis F.), завезеного з Америки (фітофаг). Жук і його личинки живляться лише листками амброзії. Але поки що досить повільно проходить процес акліматизації цього виду.

Для гарантованого контролю амброзії полинолистої слід дотримуватись таких правил:

1. Не скошувати бур'ян раніше, ніж до початку бутонізації;
2. Засмічені ділянки не слід розпушувати – дискувати, проводити культивацію;
3. У перші 3 роки багаторічні трави не слід скошувати до утворення ними насіння, бо позбавлені насіннєвого відновлення травостої вироджуються;
4. Амброзія полинолиста дозріває пізніше, ніж озимі та ярі зернові. Після скошування її бокові пагони прискорено розвиваються. Щоб не допустити утворення на них насіння, особливо важливо після збирання зернових проводити лущення стерні лемішними лущильниками.

Cuscuta sp.
повитиці

5359949

Cuscuta campestris Yunck. – повитиця польова

1 mm

Cuscuta europaea L. – повитиця європейська

Cuscuta epithymum L. – повитиця чебрецева

Cuscuta approximata Bab. - повитиця зближена

Cuscuta australis R. Br. - повитиця південна

Cuscuta gronovii Willd. - повитиця Гронова

Повитиці (Cuscuta sp.)

Шкодочинність повитиць надзвичайно висока. Вона полягає в значному зниженні врожайності сільськогосподарських культур, зниженні якості врожаю, засміченні насінневого матеріалу, погіршенні якості кормів, негативному впливі на здоровя тварин . Крім того, повитиці є переносниками збудників ряду вірусних захворювань рослин. Паразитуючи на культурних рослинах, повитиця споживає органічні та неорганічні поживні речовини, тим самим викликає загальне порушення обміну речовин у основної культури, послаблення і затримку росту і розвитку рослин — живителів, що призводить до їх масової загибелі. При тривалому згодовуванні засміченого повитицею корму відбувається хронічне отруєння тварин, що впливає на продуктивність тварин, а у випадку тривалого вживання такого корму (30-45 днів) наступає їх загибель.

Морфологічно-біологічні особливості: **це рослини-паразити, вони не мають ні коренів, ні листків і представляють собою нитко- або шнуроподібне стебло, що сильно в'ється. При цвітінні стебло густо вкрите квітами, які зібрані у суцвіття-китиці або ж у щільні головки. Плід – коробочка, в якій утворюється від 1 до 4 насінин. Насіння округлої або неправильної форми з двома плоскими сторонами. Поверхня шершава, під лупою вона нагадує дрібний нажданий папір. Насінєвий зародок являє собою спірально скручену нитку, він не є диференційований на корінець і пагін. При проростанні насіння зародок випрямляється, закріплюється в грунті за допомогою кореневих волосків, а інший кінець зародка виходить на поверхню грунту у пошуках рослини-господаря і коли знаходить, то втрачає зв'язок з грунтом і переходить на повністю паразитичний спосіб життя. Рослини не здатні абсорбувати воду і поживні речовини з грунту та синтезувати їх, вони живуть за рахунок рослини-господаря, тобто є абсолютними паразитами.**

Стебла повитиці обплітають рослину, присмоктуються до неї за допомогою спеціальних виростів – гаусторій. Розмножуються насінням та частинами стебел. Повитиці паразитують в основному на трав'янистих рослинах з класу дводольних. Однодольні, особливо хлібні злаки, відносно стійкі до повитиць.

Шляхи поширення: з насіннєвим та садивним матеріалом, засміченими відходами, з транспортними засобами, талими водами, вітром.

Шкодочинність: наносить великих втрат с/г: уражені нею рослини спочатку відстають у розвитку, а потім гинуть, вона спричиняє втрату врожаю, знижується вміст цукру у цукрових буряках на 1-2%, вміст протеїну у сіні, таке сіно погано сохне і є непридатне для годівлі, бо повитиця ще й отруйна для худоби, ягідники і плодові дерева не плодоносять і поступово засихають. Вражаючи покрівні тканини рослин, сприяє їх ураженню шкідниками: довгоносиками, попелицями, голуб'янками. Переносить вірусні захворювання: мозаїку ц/буряка, томатів, жовтуху айстр.

Фітосанітарні заходи:

Заборона завезення у вільні райони з регіонів розповсюдження бур'яну зерна, насіннєвого, садивного матеріалу, грунту, щебеню, піску;

Обов'язковий фітосанітарний догляд та ФСЕ;

У випадку виявлення бур'яну вантаж підлягає поверненню відправникові або очищенню під контролем фітосанітарного інспектора. При неможливості очистки – переведення насіннєвого матеріалу в категорію зернопродуктів та переробці.

Обстеження с/г угідь в період вегетації.

При виявленні вогнища – впровадження карантинного режиму.

Заходи боротьби:

- очистка насіння на електромагнітних машинах;
- сівозміни з використанням зернових, соняшника, конопель, чистого пару;
- скошування до цвітіння бур'яну;
- хімічні методи боротьби – гербіциди (нітрофен, аміачна селітра).

Cuscuta Lehmanniana Bge. - повитиця Лемана

Cuscuta monogyna Vahl. - повитиця одностовпчикова

Cuscuta lupuliformis Krock. - повитиця хмелевидна

Cuscuta alba J. Presl et C. Presl
Повитиця біла.

Cuscuta epilinum Weihe
повитиця льонова

Cuscuta suaveolens Ser. -повитиця запашна
Cuscuta trifolii Bab. - повитиця конюшинна

Cenchrus iongispinus Fernald
ценхрус довгоголковий

Шкодочинність даного бур'яну зумовлена зниженням урожайності сільськогосподарських культур, погіршенням продуктивності пасовищ, негативним впливом на здоров'я людей і тварин. Значна шкодочинність пояснюється тим, що при появі колючок бур'ян стає небезпечним для тварин. Колючі колючки потрапляють разом з кормом у порожнину рота тварин, викликають пухлини й виразки, псують вовну овець.

Шляхи поширення: з насіневим матеріалом, сіном, соломою, шерстю тварин.

Засоби боротьби: глибока оранка, використання сівозміни, на необроблюваних землях застосовують багатократне косіння або випалювання, метод чорного пару, культивація, обробіток грунту після збору урожаю, хімічні методи, догляд насіневого матеріалу, шерсті.

Sorghum halepense (L.) Pers.
сорго алепське (гумай)

Sorghum halepense (L.) Pers. - сорго алепське (гумай)

Родина Poaceae – злакові

Шкодочинність сорго алепського для сільськогосподарського виробництва зумовлена зниженням урожайності культур і засміченням врожаю. Головну шкоду сорго алепське завдає своєю могутньою кореневою системою, яка дуже ускладнює якісний обробіток грунту. Завдяки масивній кореневій системі витісняє культурні рослини. Має стійкість до хвороб і шкідників. Рослина отруйна, молоді пагони містять отруйні ціанисті сполуки, які можуть викликати отруєння і навіть падіж худоби.

Шляхи поширення: з насінням зернобобових, овочевих культур, люцерни.

Заходи боротьби: на засмічених землях сіяти люцерну, загущені посіви озимих культур на протязі 2 років. У садах і виноградниках сіяти покривні культури, скошувати кілька раз за період вегетації, хімічні методи.

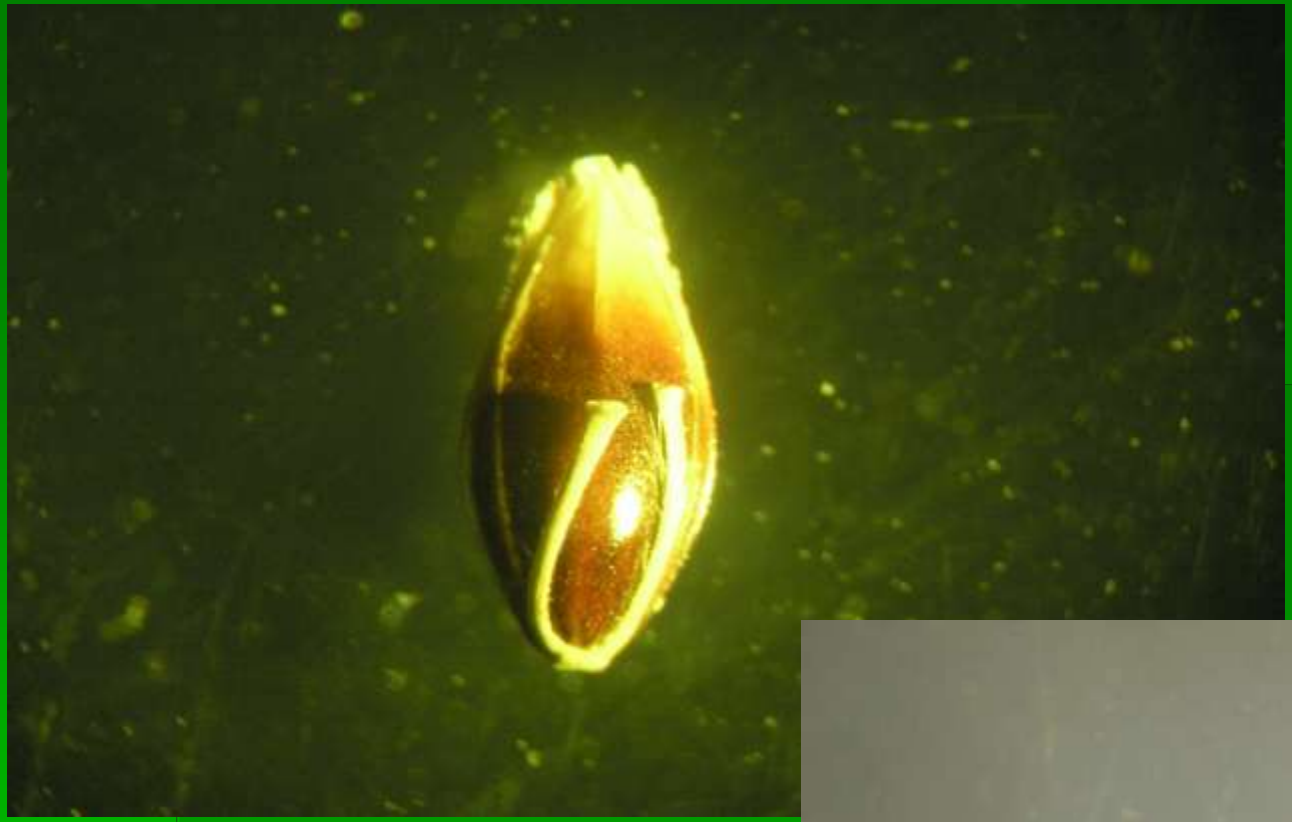

Solanum rostratum Dunal.
паслін колючий

Solanum rostratum Dunal. - паслін колючий

Злісний карантинний бур`ян. Засмічує посіви просапних і ярих зернових культур, городи, сади і пасовища. Зустрічається уздовж доріг, на сміттєвих місцях, на необроблюваних землях. Внаслідок глибокої і розгалуженої кореневої системи успішно конкурує з культурними рослинами за елементи живлення і вологу, на засмічених бур'яном ділянках втрати врожаю культурних рослин досягають 40-50%, а в деяких випадках урожай може загинути повністю, що обумовлює його високу шкідливість. Листя отруйні для тварин. Колючки цієї рослини, потрапляючи в сіно і солому, пошкоджують порожнину рота і шлунково-кишковий тракт у тварин.

Культури і угіддя, які засмічує: посіви просапних і ярих зернових, баштанних, овочевих культур; городи, сади, неугіддя, луги, пасовища.

Шляхи поширення: з насіневим матеріалом, сіном, продовольчим і фуражним зерном, транспортом.

Заходи боротьби: землі відводять під чистий або зайнятий пар з наступним 2-річним посівом зернових; ні в якому разі не використовувати просапні культури, бо це ще більше підсилює розвиток бур’яну; хімічні методи боротьби.

Контроль і експертиза при ввезенні насіннєвого матеріалу з карантинних зон.

mm
5459986

Регульовані некарантинні шкідливі організми
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle
Айлант найвищий (китайський ясен)

Шкодочинність. Айлант найвищий надзвичайно живучий і його дуже важко викорчувати, тому що із залишків коріння дерево знову відновлюється. Маючи надзвичайно великий запас насіння айлант переноситься за допомогою вітру на значні відстані і знову заселяє нові території. Добре переносить акліматизацію. Розмножуючись кореневими паростками, айлант утворює зарості, витісняючи культурні рослини. Такоє викликає алелопатичний ефект (випадання), витісняючи 35 видів листяних та 34 види хвойних порід дерев. Крім цього, кора й листя дерева отруйні для тварин і при контакті можуть викликати дерматити в людей.

Способи поширення: розповсюджується насінням, кореневими паростками, шматками коренів. Основне значення в розселені мають кореневі паростки, один з яких у короткий термін може перетворитись у величезний чагарник. Фрагменти коріння можуть перевозитись на колесах автотранспорту.

Фітосанітарні заходи. Проводити ретельний огляд об'єктів регулювання (вантажів та матеріалів, автотранспортних засобів), які перетинають кордон. Вимагання відсутності цього насіння у вантажах імпортного походження, а завезення садивного матеріалу даної рослини повинне відбуватися лише після узгодження його цільового призначення.